

Utdannings- og forskningsdepartementet
Postboks 8119 Dep.

0032 OSLO

UFD		
28 JAN. 2004		
Saksnr.	Dok.nr.	Arkivkode
200307611	Dok 43	UH 50

Deres ref. 200307611-/ANG

Vår sak 03/02442-015 001218/04
671.0

TLL
Oslo, 26.01.2004

HØRING - NOU 2003:25 NY LOV OM UNIVERSITETER OG HØYSKOLER - RYSSDALUTVALGET

LO har mottatt ovennevnte til høring.

Det er bekymringsverdig hvordan stadig større deler av regjeringens utdanningspolitikk ser ut til å være en del av det såkalte moderniseringsprogrammet for offentlig sektor, et liberaliseringsprogram som oppfordrer til nedbygging av velferdsstaten gjennom privatisering og konkurranseutsetting. Deler av Ryssdalutvalgets innstilling bærer preg av en sterk tro på markedet som problemløser og av høyreorientert retorikk, og LO vil advare mot å utvikle norsk utdanningspolitikk med utgangspunkt i det ideologiske grunnlaget som Ryssdalutvalgets flertall baserer seg på.

LO har valgt å konsentrere våre tilbakemeldinger om de viktigste konfliktlinjene i saken: Synet på private utdanningsinstitusjoners rolle, tilknytningsform, styrets sammensetning og gratisprinsippet.

Felles lovverk

LO støtter at offentlige og private institusjoner reguleres av et felles lovverk, men støtter Ryssdalutvalgets mindretall i at private utdanningsinstitusjoner skal ses på som et supplement til det offentlige tilbudet.

Tilknytningsform

LO er av den oppfatning at for å sikre lik rett til utdanning og uavhengig forskning, må høyere utdanning være et offentlig ansvar. Dette ivaretas best gjennom at institusjonene er organisert som forvaltningsorganer med lovfestede fullmakter, og ikke gjennom å omdanne institusjonene til selveiende stiftelseslignende virksomheter, slik utvalgets flertall har foreslått. Det er en grunnleggende feilslutning av Ryssdalutvalgets flertall å hevde at institusjonene må beskyttes fra innblanding og overstyring fra staten, for å få den frihet de har krav på.

LO er opptatt av å beskytte den akademiske friheten, men ikke av å gi styrene større økonomisk frihet. Staten har gjennom hele den norske universitetshistorien skjermet institusjonene mot at særinteresser har fått påvirke forskning og undervisning, og samtidig sørget for at samfunnets helhetlige interesser har blitt satt på institusjonenes dagsorden. Det har med andre ord vist seg at staten har vært den viktigste garantisten for akademisk frihet ved norske utdanningsinstitusjoner. Dagens universitets- og høyskolelov tillater ikke statlig

inn gripen i forskning og undervisning ved institusjonene, og ingen institusjoner klager i dag over for liten akademisk frihet.

NOU 2000:14 Frihet med ansvar, konkluderte med at det var lite hensiktsmessig å organisere de offentlige utdanningsinstitusjonene som stiftelser, ut fra en argumentasjon om at disse i for stor grad begrenser muligheten til å utøve eierstyring, og at en dermed ikke kan integrere stiftelsens virksomhet i en overordnet nasjonal strategi for utdanning og forskning. LO deler denne vurderingen, og stiller seg undrende til at Ryssdalutvalgets flertall har valgt å gå inn for en tilknytningsform som ble grundig avvist i den forrige store universitetsdebatten.

LO vil rette kritikk mot at utvalget har valgt å framheve eksempler på universiteters tilknytningsform i et utvalg av land som er lite sammenlignbare med Norge. Det er påfallende at det er valgt å se på land som i liten grad er dominert av statlige utdanningsinstitusjoner. Etter LOs mening ville det vært mer naturlig å trekke fram Finland, Sverige og Tyskland, som eksempler på land som både hevder seg godt innenfor forskning og undervisning, og som samtidig har en stor andel offentlige institusjoner innenfor høyere utdanning.

Styret

Ryssdalutvalgets flertall hevder at en selvstendig og selveiende organisasjonsform med et eget styre og med eksternt styreflertall, vil øke institusjonenes selvstendighet på en formålstjenlig måte. Argumentet er at et slikt styre vil kunne være "solid forankret i målsettingen om at styret skal arbeide for institusjonens beste", og fungere mer enhetlig fordi én gruppering har flertall. Dette skal angivelig tilrettelegge for en bedre overordnet ledelse og mer stabile rammebetingelser. Flertallets argumentasjon forutsetter at et eksternt styreflertall automatisk vil ha en rekke egenskaper som det nåværende representative system ikke ivaretar, slik som styringsevne, uhildethet, og evne til å se utenom sine egne interesser.

LO støtter opp om dagens styremodell der ingen enkeltgruppering har flertall alene, men hvor de interne representantene (vitenskapelig ansatte, teknisk-administrativt ansatte og studenter) til sammen har flertall.

Et representativt system sørger for at den overordnede styringen av institusjonen er forankret blant institusjonens organisasjonsledd og ansatte. Flertallets forslag undervurderer betydningen av det representative styringssystemets fortrinn med hensyn til innsikt og kompetanse i forhold til det som skal besluttes, og med hensyn til den legitimitet dette gir til både prosessene og beslutningene.

Erfaringer fra Danmark tilsier at et eksternt styreflertall kan havne i et uheldig maktvakuum, i det de skal styre over et produksjonsapparat der de ansatte i meget stor grad er herre over produksjonsmidlene i virksomheten i form av sin egen svært spesialiserte kunnskap og kompetanse. Styret er derfor i ekstrem grad avhengig av de ansattes tillit. Et representativt styre med internt flertall ser med andre ord ut til å være godt egnet for virksomheter som universiteter og høyskoler.

Det er også uklart hvilke kriterier de eksterne styrerepresentantene skal oppnevnes etter. Flertallet har argumentert med at et eksternt flertall vil sørge for stabilitet i styringen av institusjonen. LO stiller seg skeptisk til et eksternt flertall som skal være så homogent at det sikrer samstemmighet i alle saker. Stabiliteten i styringen bør ikke ivaretas gjennom en

enstemmighet konstruert ved utvelgelsen av styret, men i hvert styremedlems evne til å ta selvstendige og fornuftige valg.

LO ser en fare i at en ordning med et eksternt styreflertall ikke bare vil kunne undergrave institusjonens akademiske frihet, men også vil kunne legge til rette for et carte blanche for bedriftsøkonomiske prinsipper i styrerommene.

LO støtter systemet med en valgt rektor som leder av styret, og som faglig leder for institusjonen. Systemet med en valgt rektor og en tilsatt direktør, med ansvar for administrasjonen, fungerer i dag godt ved de fleste institusjonene, og sikrer både legitimitet og profesjonalitet på samme tid.

Gratisprinsippet

LO ser positivt på at gratisprinsippet lovfestes, og støtter mindretallets forslag om at offentlige utdanningsinstitusjoner kun kan kreve egenbetaling for etter- og videreutdanningstilbud.

Andre forhold

GATS og EØS

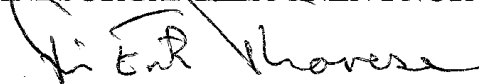
LO vil uttrykke bekymring over at utvalget ikke har utredet grundig hvorvidt en ordning med selveiende institusjoner, og et utvannet gratisprinsipp, vil medføre at norske utdanningsinstitusjoner vil anses som en del av internasjonal kommersiell tjenesteyting, og dermed bli berørt av internasjonale avtaler som regulerer konkurranse, slik som GATS og EØS. LO anmoder departementet om å utrede hvordan alle forslag som til enhver tid fremmes om omlegginger i utdanningssektoren, vil påvirkes av GATS og EØS-reglementet.

Studentsamskipnadene

I innstillingen åpnes det for at institusjonene kan ha ansvar også for studentvelferden. LO mener at studentene fortsatt må ha kontroll over sine velferdstilbud. Så lenge studenter ikke omfattes av ordinære kommunale velferdsordninger på en tilfredsstillende måte, er det bare gjennom studentstyrte studentsamskipnader, som sørger for et godt og rettferdig velferdstilbud, at alle sikres en reell mulighet til å ta høyere utdanning. Det bør derfor lovfestes at enhver høyere utdanningsinstitusjon skal være tilknyttet en studentstyrt studentsamskipnad.

Med vennlig hilsen

LANDSORGANISASJONEN I NORGE

Finn Erik Thoresen

Nina Tangnæs Grønvold

Saksbehandler: Trine Lie Larsen